

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Т.Ф. Бірюкова

« 2023

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

очної (денної) форми здобуття освіти

спеціальності 052 «Політологія»

освітньо-професійна програма «Політологія»

Укладач: Кіндратець Олена Миколаївна, д.політ.н., проф., проф. кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Завідувач кафедри політології

Є.Г. Цокур

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

Н.В. Горло

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

Є.Г. Цокур

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 6	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки освітньої програми	
Спеціальність 052 Політологія	Загальна кількість годин – 180	Семестр:	
		3-й	-
Освітньо-професійна програма «Політологія»	Змістових модулів – 10	Лекції	
		28 год.	-
		Семінарські	
		28 год.	-
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 20	Самостійна робота	
		124 год.	-
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Етнонаціональна політика в сучасній Україні» полягає в науковому осмисленні студентами вітчизняної етнонаціональної політики, національного питання та національних прав людини, політико-правового закріплення демократичного розвитку української етнічної нації, забезпечення прав етнічних меншин, національно-культурного розвитку, толерантності в етнонаціональній сфері, вирішення проблем імміграції, сучасних міграційних процесів та міжнаціональних відносин в Україні.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Етнонаціональна політика в сучасній Україні» є: формування компетентності у студентів, ознайомлення із особливостями етнонаціональної політики, першими кроками втілення етнополітики, суперечливістю етнонаціональної політики в УРСР, стратегією етнонаціонального розвитку незалежної України; з'ясуванні особливостей етнонаціональної сфери в сучасній Україні, етномультікультуралізму, толерантності, міграційних процесів на теренах нашої держави.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- зв'язок між проблемами сьогодення та минулого;
- володіти спеціальними знаннями з інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

вміти:

- самостійно одержувати й використовувати отримані поглиблені знання з теоретичного курсу;
- організовувати власну навчальну та науково-дослідну діяльність;
- самостійно ставити конкретні завдання наукових досліджень, фахово тлумачити головні терміни;
- критично аналізувати й обговорювати проблеми, пов'язані з дослідженням етнонаціональної політики України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.</p> <p>ПР 09. Пропонувати власні способи вирішення політологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle</p>
<p>ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>СК02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.</p> <p>СК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.</p> <p>ПР 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях</p> <p>Тестування у системі moodle</p>
<p>ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.</p> <p>ПР 02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.</p> <p>ПР 04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень..</p>	<p>Опитування на семінарських заняттях</p> <p>Підготовка індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру: написання есе; завдання на порівняльний аналіз</p>
<p>ЗК08. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>СК09. Спроможність до активної участі у процесах національного відродження держави, її політичних та громадських інституцій поствоєнного періоду</p> <p>ПР 07. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.</p> <p>ПР 10. Реалізовувати в практиці політичної діяльності навички політичного аналізу та прогнозування актуальних державотворчих процесів в Україні та світі.</p>	<p>Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Етнонаціональна політика сучасної України» пов'язаний з такими курсами як: Сучасні інновац. форми, Теорія поділу влади і Стратегія політ. розвитку України.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Сутність та особливості етнополітичної політики.

Тема 1. Поняття, зміст і особливості етнополітичної політики.

Науковий термін «етнополітична політика». Співвідношення та взаємообумовленість таких понять, як «політика», «влада», «держава», «державне управління» та «етнополітична політика». Зміст етнополітичної політики та її особливості. Антидемократична етнополітична політика. Тоталітарна етнополітична політика. Авторитарна етнополітична політика, її мета, методи. Демократична етнополітична політика. Мета, ознаки ліберальної етнополітичної політики. Напрямки теоретичних розробок щодо національного питання. Право національного самовизначення.

Змістовний модуль 2. Функції та принципи етнополітичної політики в Україні.

Тема 2. Основні функції та принципи етнополітичної політики.

Основні функції демократичної етнополітичної політики. Загальні, універсальні, фундаментальні принципи демократичної етнополітичної політики, визнані міжнародним правом (документи ООН, ЮНЕСКО, МОП, ОБСЄ та ін.) та апробовані багатьма західними країнами: принцип рівноправності, право на самовизначення, принцип суверенітету, принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності, принцип гармонізації індивідуальних прав людини та групових, колективних прав етнополітичних спільнот.

Змістовний модуль 3. Суб'єкти етнополітичної політики.

Тема 3. Суб'єкти етнополітичної політики та їх особливість. Держава, як основний суб'єкт етнополітичної політики. Головна мета та зміст державної етнополітичної політики України. Система організаційної структури управління національною сферою. Роль етнічних груп, політичних організацій, рухів у визначенні етнополітичної політики. «Політизована етнічність», провідний суб'єкт етнополітичної політики. Етнополітична поведінка суб'єкта етнополітичної політики. Форми етнополітичної діяльності нації-держави, засади політики у сфері міжнаціональних відносин.

Змістовний модуль 4. Етнополітичні відносини в поліетнічній державі.

Тема 4. Специфіка етнополітичних відносин. Поняття «етнополітичні відносини». Вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на етнополітичні відносини. Етнічне розмежування та етнічне згуртування. Емпіричні референти стану міжетнічних відносин: поширеність міжетнічних контактів та підстави, на яких вони виникають, їхній добровільний або примусовий характер; факти дискримінації, ущемлення прав та інтересів окремих, наявність та розповсюдженість зіткнень, конфліктів між представниками різних етносів. Етнічні стереотипи та етнічні установки. Виявлення конфліктного потенціалу міжетнічних відносин. Типологія міжетнічних відносин за їх суб'єктами. Інтереси нації, етнічних меншин. Причини зіткнення етнічних та національних інтересів. Конфлікт інтересів всередині етнічних меншин. Захист етнічних та національних інтересів як головне завдання етнополітичної політики.

Змістовний модуль 5. Становлення української етнополітичної політики.

Тема 5. Етапи становлення української етнополітичної політики та їх особливості.

Перші кроки втілення етнополітичної політики в УНР. Перший законодавчий акт Центральної Ради в галузі етнополітики - I Універсал. Програма діяльності УНР у сфері міжнаціональних відносин. IV Універсал Центральної Ради. Підвалини формування політики у сфері регулювання міжетнічних відносин у період існування Української Народної Республіки. Новий напрям і зміст етнополітики в кінці 1920-х – на початку 1930-х рр. Кардинальні зміни в національній політиці, пов'язані з остаточним оформленням у СРСР командно-адміністративної системи. Сталінська національна політика. Голодомор 1932-1933 рр. Суперечливість етнополітичної політики УРСР.

Змістовний модуль 6. Етнополітична політика в сучасній Україні.

Тема 6. Стратегія етнополітичного розвитку незалежної України.

Причини, що обумовлюють необхідність формування державної етнополітичної політики України. Основні напрямки державної етнополітичної політики України. Механізм реалізації етнополітичної політики. Зміст «Концепції державної етнополітичної політики». Пріоритети етнополітичної політики.

Змістовний модуль 7. Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України.

Тема 7. Створення політико-правової бази етнонаціональної політики в Україні.

Закріплення концептуальних засад української етнонаціональної політики в Декларації про державний суверенітет України, Акті проголошення незалежності України та Конституції України. Закони України, що регулюють етнонаціональні відносини. Застосування в національному законодавстві та на практиці міжнародного досвіду. Головна ідея українських правових актів сфері етнонаціонального розвитку.

Змістовний модуль 8. Актуальні проблеми етнонаціонального розвитку в Україні в кінці ХХ століття.

Тема 8. Особливості етнонаціонального складу в Україні

«Національна більшість» та «етнічні меншини» в Україні. Найчисельніші етнospільноти в Україні. Етнічний склад українців у кінці ХХ ст. та в ХХІ ст. Етнодемографічний склад населення України. Зміни національного складу населення України: західні і центральні області України, південно-східні області. Етномовний склад населення України. Врахування етнонаціонального складу населення країни в етнонаціональній політиці.

Тема 9. Етнонаціональні проблеми в Україні та їх розв'язання.

Наслідки постійного переформатування центрального органу управління етнонаціональними процесами. Проблеми координації, оперативності прийняття рішень у сфері етнополітики та фінансування галузі. Стратегічні помилки в галузі національного будівництва. Активізація федералістських, автономістських та сепаратистських рухів у Криму, Закарпатті та Буковині. Етнонаціоналістичні політичні рухи (праве крило): росіян і кримських татар у Криму; румунів у Чернівецькій області; русинів у Закарпатській області; посилення політизації національних меншин, особливо російської, румунської, німецької і угорської, які вимагали національно-територіальної автономії, створення політичних партій на етнічній основі; поява претензій громадських об'єднань деяких національних меншин, насамперед проросійських політичних сил на місцях, на самоврядування з функціями владних структур (Крим, південно-східні області України); виокремлення національними меншинами економічної та політичної проблематики, зумовленої високим рівнем безробіття, складністю набуття громадянства, політико-правовим статусом меджлісу, облаштуванням депортованих в Україні тощо; проблема регіоналізму та регіоналізації економічного життя; у Криму неодноразово громадськими об'єднаннями росіян порушувалося питання створення своїх власних органів національного самоврядування на зразок меджлісів кримських татар та фольскрату німців у Криму. Використання Росією пропаганди як інструменту тиску на Україну (заяви «утиски» російської меншини) для досягнення імперських зовнішньополітичних цілей.

Тема 10. Участь національних меншин в політичному управлінні.

Відсутність політичних партій нацменшин загальнонаціонального. Вільний доступ до представницьких органів влади нацменшин на місцевому рівні. Подолання ментальної роздвоєності, що виникла внаслідок тривалого ідеологічного впливу в роки колоніальної залежності України. Потреба міжнаціональних діалогів з контрверсійних питань історії, культури, суспільного життя заради пошуку порозуміння між громадянами всіх регіонів України. Механізми захисту прав національних меншин. Підходи до формування політики реалізації прав національних меншин.

Змістовний модуль 9. Етномультикультурність в Україні.

Тема 11. Толерантність в етнонаціональній сфері.

Толерантність як загальнолюдська цінність. Зростання актуальності проблеми толерантності в умовах глобалізації. Реалізація принципу толерантності на державному рівні. Толерантність в етнонаціональній сфері. Визначення понять «міжетнічна толерантність», «міжнаціональна толерантність». Основні прояви нетолерантності в етнонаціональній сфері. Толерантність як індиферентність до етнічних відмінностей. Толерантність в етнонаціональній політиці. Практична цінність ідеї толерантності. Соціально-психологічні механізми формування толерантних стосунків між етнічними групами.

Тема 12. Реалізації права на національно-культурний розвиток в Україні.

Термін «етномультикультуралізм». Забезпечення корінними народами та етноменшинами свого права на збереження і розвиток власної національної культури, рідної мови, національних традицій. Шляхи реалізації права на національно-культурний розвиток в

Україні. Проблеми та дискусії щодо реалізації політики етнокультурності в Україні.

Змістовний модуль 10. Етнонаціональна політика в період російсько-української війни.

Тема 13. Особливості етнонаціональної політики в період гібридної та повномасштабної російсько-української війни.

Вплив російського чинника на етнонаціональну політику в Україні. Запобігання внутрішніх конфліктів на ґрунті етнічності в Україні. з метою дезінтеграції суспільства. «План заходів щодо нейтралізації негативного впливу ЗМІ на російськомовне населення» розроблених Міністерством України у справах національностей, міграції та культур в 1990-х роках. Спроби Росії в 2000-х роках використати російську національну меншину для виправдання агресивної політики щодо України. Використання Росією відсутності в Україні єдиної національної ідентифікації до початку війни. Практики маніпулювання індивідуальною і груповою свідомістю, спрямовані на насадження ціннісних орієнтирів «русского мира».

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семинарські заняття, год		Теор. зав-ня, к-ть балів			Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/д ф.	з/дис т ф.	о/д ф.	з/дис т ф.		о/д ф.	з/дис т ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	4	2	-	2	-	11	-	3	3	6	
2	15	4	2	-	2	-	11	-	3	3	6	
3	15	4	2	-	2	-	11	-	3	3	6	
4	15	4	2	-	2	-	11	-	3	3	6	
5	15	6	2		4		9		3	3	6	
6	15	4	2		2		11		3	3	6	
7	15	4	2		2		11		3	3	6	
8	16	14	8		6		2		3	3	6	
9	14	8	4		4		6		3	3	6	
10	15	4	2		2		11		3	3	6	
Усього за змістові модулі	150	56	28		28		94		30	30	60	
Підсумковий семестровий контроль залік	30										40	
Загалом		180						100				

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Поняття, зміст і особливості етнонаціональної політики.	2	
2	Основні функції та принципи етнонаціональної політики.	2	
3	Суб'єкти етнонаціональної політики та їх особливість	2	
4	Специфіка етнонаціональних відносин	2	
5	Етапи становлення української етнонаціональної політики та їх особливості.	2	
6	Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України.	2	
7	Створення політико-правової бази етнонаціональної політики в Україні.	2	
8	Особливості етнонаціонального складу в Україні	2	

	Етнонаціональні проблеми в Україні та їх розв'язання	4	
	Участь національних меншин в політичному управлінні.	2	
9	Толерантність в етнонаціональній сфері.	2	
	Реалізації права на національно-культурний розвиток в Україні.	2	
10	Особливості етнонаціональної політики в період гібридної та повномасштабної російсько-української війни.	2	
Разом;		28	

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Поняття, зміст і особливості етнонаціональної політики.	2	
2	Основні функції та принципи етнонаціональної політики.	2	
3	Суб'єкти етнонаціональної політики та їх особливість	2	
4	Специфіка етнонаціональних відносин	2	
5	Етапи становлення української етнонаціональної політики та їх особливості.	4	
6	Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України.	2	
7	Створення політико-правової бази етнонаціональної політики в Україні.	2	
8	Особливості етнонаціонального складу в Україні	2	
	Етнонаціональні проблеми в Україні та їх розв'язання	2	
	Участь національних меншин в політичному управлінні.	2	
9	Толерантність в етнонаціональній сфері.	2	
	Реалізації права на національно-культурний розвиток в Україні.	2	
10	Особливості етнонаціональної політики в період гібридної та повномасштабної російсько-української війни.	2	
Разом;		28	

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №1</u> Питання за Змістовим модулем 1	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна.	3

			Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №1</u> Охарактеризуйте уявлення зарубіжних та вітчизняних науковців про політику в сфері етнонаціональних відносин.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			6
2	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №2</u> Питання за Змістовим модулем 2 Визначте, чи дотримуються суб'єкти етнонаціональної політики визначених державою принципів.	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком	3

			відсутня самостійність	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №2</u> Визначте актуальні проблеми етнонаціонального розвитку в Україні.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			6
3	Відповіді на семінарі	<u>Семінар №3</u> Питання за Змістовим модулем 3	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №3</u> Визначте причини міжетнічних конфліктів вивчивши історію таких конфліктів у Європейських країнах (3- країни на вибір)	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність	3

			аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			6
4		<u>Семинар №4</u> Питання за Змістовим модулем 4	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №4</u> Визначіть активність та ефективність діяльності націонал-патріотичних політичних партій України.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			6
5		<u>Семинар №5</u> Питання за Змістовим модулем 5	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна	3

			<p>авторська позиція</p> <p>2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	
		<p><u>Практичне завдання №5</u> У чому полягає відмінність етнонаціональної політики в незалежній Україні від тієї, що проводилася за часів СРСР.</p>	<p>3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження;</p> <p>2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;</p> <p>1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	3
Усього за ЗМ 5 контр. заходів				6
6		<p><u>Семінар №6</u> Питання за Змістовим модулем 6</p>	<p>3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція</p> <p>2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p>	3

			1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
		<u>Практичне завдання №6</u> Проаналізуйте та визначіть ефективність співробітництва України міжнародними організаціями захисту прав етнічних меншин.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 6 контр. заходів				6
7		<u>Семінар №7</u> Питання за Змістовим модулем 7	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3

		<p><u>Практичне завдання №7</u> Які зміни були внесені в 2023 році в Закон України про національні меншини. Чи вважаєте ви їх необхідними та такими, що сприятимуть збереженню політичної стабільності.</p>	<p>3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	3
Усього за ЗМ 7 контр. заходів				6
8		<p><u>Семинар №8</u> Питання за Змістовим модулем 8 <u>Семинар №9</u> Питання за Змістовим модулем 8 <u>Семинар №10</u> Питання за Змістовим модулем 8</p>	<p>3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	3
		<p><u>Практичне завдання №8</u> Здійсніть аналіз динаміки змін етнічного складу сучасної України та аналіз чинників, що на неї впливають Наведіть приклади «політизованої етнічності» та визначте причини її політизації.</p>	<p>3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад</p>	3

			матеріалу	
Усього за ЗМ 8 контр. заходів	2			6
9		<u>Семінар № 11</u> Питання за Змістовим модулем 9 <u>Семінар № 12</u> Питання за Змістовим модулем 9	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
		<u>Практичне завдання №9</u> Проаналізуйте результати соціальної дистанції етнічних груп та визначіть причини її існування.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 9 контр. заходів	2			6
10		<u>Семінар №13</u> Питання за Змістовим модулем 10	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція	3

			<p>2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	
		<p><u>Практичне завдання №10</u> Визначіть стереотипи, фейки, які Росія використовує в інформаційній війні з метою спровокувати напруженість у стосунках етнічних груп в Україні та дестабілізувати ситуацію.</p>	<p>3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження;</p> <p>2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;</p> <p>1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	3
Усього за ЗМ 10 контр. заходів	2			6
Усього за змістові модулі контр. заходів	20			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Тести	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	1 бал за кожну правильну відповідь. На проходження тесту дається 20 хвилин і одна спроба	20

	Практичне завдання	<u>Дослідження</u> динаміки змін ціннісно-політичних орієнтацій в умовах російсько-української війни	20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, наведення прикладів з політичної практики; 17-14 – положення та висновки есе недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 - відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

8. Рекомендована література

Основна:

1. Коршук Р. М. Етнополітологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2018. 200 с.
2. Національні меншини України в політичних процесах ХХ – ХХІ століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник), Калакура О. Я., Ковач Л. Л., Коцур В. В., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Ніколасць Ю. О., Новородовський В. В., Панчук М. І. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.
3. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 310 с.
4. Ткаченко Є.В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с.
5. Вітман К. М., Краснопольська Т. М. Державне регулювання міжнаціональних відносин : навч. метод. посіб. для здобувачів вищої освіти . Одеса : Фенікс, 2021. 40 с.

Додаткова:

1. Вавринчук, М.П. Етнополітична безпека в системі національної безпеки України на етапі сучасного державотворення : монографія. Київ : Правова єдність, 2009. 288 с.
2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичний супровід управлінських рішень з реалізації державної етнонаціональної політики. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 23. С. 139-155.
3. Етнонаціональна структура українського суспільства: Довідник. Київ: Наукова думка, 2018. 344 с.
4. Євтух В.Б., Трощинський В.П., Галушко К.Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: навч. пос. Київ : Вид. УАННП “Фенікс”, 2019. 280 с.
5. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків : ЦОІ, 2001. 176 с.
6. Коцур А.П., Мандрик М.В. Національна ідея в інтелектуальній спадщині української та російської еліти кінця ХVІІІ – ХХ століття. Чернівці: Золоті литаври, 2019. 203 с.
7. Лойко Л.І. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність : монографія. Київ: ПЦ «Фоліант», 2018. 634 с.
8. Міжнаціональні відносини і національні меншини України: Стан, перспективи / Р.Ш. Чілачава (упоряд.), Т.І. Пилипенко (упоряд.). Київ : Голов. спец. ред. літ. мовами нац.

меншин України, 2017. 384 с.

9. Нагорна Л.П. Національна ідентичність в Україні / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Київ : ШЕНД, 2019. 271 с.
10. Основи етнотермазнавства: підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. осв. / Ю.І. Римаренко (від. ред.). Київ : Либідь, 2018. 656 с.
11. Ситник П.К., Дербак А.П. Проблема формування національної самосвідомості в Україні : монографія. Київ : НІСД, 2018. 226 с.
12. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «Політика визнання»: Київ: Альтерпрес, 2017. 172 с.
13. Євтух В.Б., Трощинський В.П., Галушко К.Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: навч. пос. Київ: Вид. УАННП «Фенікс», 2019. 280 с.
14. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків : ЦОІ, 2001. 176 с.
15. Рафальський О. О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 400 с.
16. Guelke A. The Multifaceted Nature of Ethno-Nationalism. *The Multifaceted Nature of Ethno-Nationalism. The Challenges of Ethno-Nationalism. Case Studies in Identity Politics*. 2010. P. 1-13.
17. Bonikowski B. Ethno-nationalist populism and the mobilization. *Br J Sociol*. 2017. S.181-213.
18. Connor W. Ethnic nationalism as a political force. *World Affairs*. Vol. 133, No. 2. P. 91-97.

Інформаційні ресурси:

1. Асланов С. А. Теоретико-методологічні засади державної етнонаціональної політики в Україні та в деяких зарубіжних країнах: окремі політико-правові аспекти. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. С. 304-309. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2008_2_40
2. Гопич М. К. Сучасні аспекти реалізації етнонаціональної політики в Україні органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 4. С. 3-5. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2013_4_3
3. Донбас в етнополітичному вимірі авт. кол.: В. Котигоренко (кер.) та ін. : монографія. Київ : ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2014. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0040912.pdf>
4. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні редкол.: О. О. Рафальський (голов.), В. Войналович, Л. Нагорна : монографія. Київ : ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017 URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi57/0041882.pdf>
5. Кривицька, О.В. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України : монографія. Київ : ПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0040910.pdf>
6. Горішна Н. Політика українізації в УРСР – засіб етнонаціональної мобілізації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія*. 2014. Вип. 1(1). С. 49–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ist_2014_1\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ist_2014_1(1)_13)
7. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичний супровід управлінських рішень з реалізації державної етнонаціональної політики. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 23. С.139-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2009_23_12
8. Іщенко І. Етнонаціональна політика в контексті управління нестабільністю суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 83. С. 349-354. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_83_94
9. Куц Ю. О. Етнонаціональна політика України – головний напрям управління етнонаціональною сферою. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2000. № 12(1). С. 256-260. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2000_12\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2000_12(1)_53)
10. Сичова М. Розвиток та значення міжетнічної толерантності в стратегії державної етнонаціональної політики. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2010. Вип. 2. С. 253-259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_2_35